

روایتی از حضور یک ساعته

در مقدس ترین مکان غیر اسلامی مشهد

مسروپ مقدس یگانه کلیسای نیمه فعال مشهد

حمیده صفائی - ممکن نیست از میدان ۱۰ادی عبور کرده باشید و برای یکبار هم که شده چشم تان به مخروطی بزرگ با صلیبی که بر روی آن نصب شده نیفتاده باشد و در ذهن تان این سوال پیش نیامده باشد که ماجرای این کلیسا چیست؟! کلیسای مسروپ مقدس که مردم مشهد آن را به نام کلیسای میدان ۱۰ادی می شناسند قدمتی ۷۶ساله دارد که از ۲۵مرداد ۱۳۸۴در فهرست آثار تاریخی فرهنگی کشور به ثبت رسیده است. ولادت حضرت مسیح (ع) و حضور استادی ارمنی در این کلیسا، بهانه ای شد تا مروری بر تاریخچه آن داشته باشیم.

پس از آن آرمناک گوزکیان، رئیس هیئت کلیسای ارمنیان، پس از سه سال نامه نگاری توانست ۲۲۳متر زمین را با اجازه وزارت کشور به منظور ساخت بنای مسکونی برای خادمان کلیسای ارمنیان از شهرداری مشهد خریداری کند.

نمای کلی کلیسای مسروپ مقدس مشهد

زیربنای ساختمان کلیسا حدود ۳۰۰متر مربع است که بر روی آن دو گنبد قرار دارد. در بالای در ورودی کلیسا، که در سمت غرب واقع شده، ناقوسی نصب کرده اند و مطالبی به زبان ارمنی بر آن حک شده است. برای نصب ناقوس کلیسا مشکل وجود داشت تا اینکه هنگام جشن های ۲۵۰۰ساله شاهنشاهی محمد رضا پهلوی دستور داد که برای روز جشن ناقوس کلیسا به صدا درآید و ارمنیان نیز از فرصت استفاده و ناقوس را از اصفهان تهیه و در کلیسا نصب کردند. این کلیسا به نام مسروپ مقدس نام گذاری شد اما مردم آن را با نام کلیسای «مریم مقدس» می شناسند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در این کلیسا همچنان مراسم مذهبی برپا می شد و کشیشی برای مراسم عید پاک، عید تقدیس انگور و ژانویه از تهران به مشهد می آمد، اما کم کم به خاطر مهاجرت ارمنیان از مشهد دیگر مراسمی در این کلیسا برگزار نمی شد. این کلیسا با توجه به ارزش معماری و تاریخی که دارد در ۲۵مرداد ماه ۱۳۸۴در فهرست آثار تاریخی و فرهنگی کشور به ثبت رسید.

شاید همین ارزش تاریخی کلیسا سبب شد تا درهای بسته اش، بر روی پروفیسور «نرسس آن نیکیا» از انستیتوی آلیخانوف ارمنستان باز شود و بازدید از این مکان مذهبی و تاریخی داشته باشند. در این بازدید رضا سلیمان نوری خراسان پژوه و رئیس هیئت مدیره انجمن توسعه گردشگری چهارباغ خراسان که مقدمات برگزاری این دیدار توسط تشکل مطبوعش فراهم شده بود، درباره تاریخچه این کلیسا به پروفیسور مهمان و سایر حاضران در دیدار این چنین توضیح داد: این مکان اولین کلیسای آرامنه مشهد است که در دهه ۱۳۳۰ به کلیسا تبدیل شد. کلیسای آرامنه تا دهه ۷۰شمسی فعال بود، اما با مهاجرت آرامنه از مشهد، اواخر دهه ۷۰آخرین کشیش هم از اینجا رفت. بعد از آن مراسم مناسبتی توسط کشیش های غیرمقیم برگزار می شد. این پژوهشگر تاریخی افزود: این ساختمان دارای دو گنبد مخروطی

روحانیان جلفا، به طور موقت، برای اجرای مراسم و آیین های دینی به مشهد مسافرت می کند ولی به دلیل افزایش جمعیت ارمنیان مشهد، که بیش از ۱۱۰خانوار است و اجرای آیین های دینی چون تولد، ازدواج و دفن نیازمند یک کشیش دائمی و تشکیل یک نمازخانه هستند در خواست اجازه تشکیل یک نمازخانه دارند».

پاکروان نیز نامه ای برای وزارت کشور نوشت که به نخست وزیر ارجاع شد و او در ۳۰آذر ۱۳۱۷ خطاب به وزارت کشور دستور داد: «تشکیل نمازخانه و اقامت کشیش مزبور در مشهد برای انجام آیین مذهبی مانعی ندارد».

پس از سه سال ساخت کلیسا به یاری هارو طوینیان و مساعدت های کامیاران در سال ۱۳۲۰ش به پایان رسید.

حضور مسیحیان با گرایش های متفاوت، موجب ساخت چندین کلیسا در مشهد شد که مهم ترین آن ها، کلیسای آرامنه بود. برخی می گویند، ارمنیان ابتدا یک مکان عبادی در محدوده گنبد سبز داشتند، اما پس از مدتی با همکاری خیران ارمنی کلیسایی نزدیک به محله ارمنیان در ارگ ساختند. کلیسایی که این روزها در ضلع شرقی میدان ۱۰ادی، به چشم می آید.

بر اساس اسناد منتشر نشده استانداری وقت خراسان، کلیسای ارمنیان، در سال ۱۳۱۷شمسی ساخته شد. ارمنیان مشهد در نامه ای به پاکروان، استاندار وقت خراسان، نوشتند «چون ارمنیان مشهد تابع خلیفه گری جلفای اصفهان هستند و هر ساله یک روحانی از طرف هیئت

این مکان اولین کلیسای آرامنه مشهد است که در دهه ۱۳۲۰ به عنوان «مادور» افتتاح و در دهه ۱۳۳۰ به کلیسا تبدیل شد. کلیسای آرامنه تا دهه ۷۰شمسی فعال بود، اما با مهاجرت ارمنیان از مشهد، اواخر دهه ۷۰آخرین کشیش هم از اینجا رفت. بعد از آن مراسم مناسبتی توسط کشیش های غیرمقیم برگزار می شد.

